

Název a adresa školy:	Střední škola průmyslová a umělecká, Opava, příspěvková organizace, Praskova 399/8, Opava, 746 01
Název operačního programu:	OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost, oblast podpory 1.5
Registrační číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0129
Název projektu	SŠPU Opava – učebna IT
Typ šablony klíčové aktivity:	III/2 Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT (20 vzdělávacích materiálů)
Název sady vzdělávacích materiálů:	ČJ III
Popis sady vzdělávacích materiálů:	Český jazyk III, 3. ročník
Sada číslo:	D–11
Pořadové číslo vzdělávacího materiálu:	18
Označení vzdělávacího materiálu: (pro záznam v třídní knize)	VY_32_INOVACE_D–11–18
Název vzdělávacího materiálu:	Syntax II (Větné členy)
Zhotoveno ve školním roce:	2011/2012
Jméno zhotovitele:	Mgr. Edita Binarová

Větné členy

Základní větné členy

Podmět (Subjekt), P

- Vytváří s přísudkem základní skladební dvojici.
- Podmět může být vyjádřený (*Rodiče šli do divadla.*) nebo nevyjádřený (*Vrátili se pozdě.*)

Přísudek (Predikát), S

- Je nezávislý větný člen, s podmětem se shoduje v rodě a čísle.
- Přísudek slovesný** – je vyjádřen slovesem
- Jmenný se sponou** – je tvořen sponovým slovesem (být, mít) + jmennou částí

Cvičení

1. Zopakujte si pravidla o shodě podmětu a přísudku.

a) Převeďte do množného čísla:

Jeho odpověď nebyla zcela přesná. Jeho dílo bylo přeloženo do mnoha cizích jazyků. Dítě se dlouho nevracelo. Kůň uháněl s větrem o závod. Bratr by rád šel s námi. Člen záchranné čety se vrátil živ a zdrav.

b) Doplňte náležitě koncovky přičestí:

Davy lidí proudil_ po ulicích. Byl_ už krátké dni/dny. Koně trefil_ domů sam_. Rodiče volal_ na děti, ale děti se neozýval_. Pod oknem stál_ dva sněhuláci. Někteří mikrobi byl_ objeven_ teprve nedávno. V rádiu vysílal_ zajímavý pořad. Na festivalu vystoupil_ i zahraniční hudební skupiny. Pohraniční stráž hlídal_ všechny cesty.

c) Uvědomte si možnosti shody přísudku s několikanásobným podmětem. Vezměte v úvahu i shodu podle smyslu a doplňte:

Chlapci a děvčata se s nadšením připravoval_ na vystoupení. Itálie a Česko se dohodl_ na mezinárodní spolupráci. Česká televize i Český rozhlas byl_ oceněn_ za kulturní projekt. Děti a housata běhal_ po pokosené louce. Moře, skaliska i celé pobřeží byl_ zaplaven_ přívaly dešťů. U vrátek postával_ dítě a jeho otec. Dívky s chlapci tančil_ až do rána. Do tanečních šl_ dívky s hochy. Na závěr soutěžního odpoledne dívky s chlapci závodil_ v běhu. Šest pracovníků se pustilo do práce, aby byl_ brzy hotov_.

Rozvíjející větné členy

Přívlastek (Atribut), At

- **Shodný**– shoduje se se substantivem v rodě, čísle a pádě (*mladý člověk, prvosenka jarní, to jablko, tři jablka*).
- **Neshodný** – neshoduje se se substantivem v rodě, čísle a pádě (*okna budovy, oken budovy, okny budovy*).
- **(Několikanásobný oddělujeme čárkou např. bílá, modrá a žlutá růže), postupně rozvíjející neoddělujeme čárkou např. (nejznámější česká bílá růže)**

Předmět (Objekt), O

- Závisí na slovese nebo na přídavném jménu (*pil vodu, zvědavý na výsledek*).
- Je vyjádřen podstatným jménem (*našel míč*), zájmenem (*poslechl ji*), infinitivem (*naučil se psát*), ptáme se pádovými otázkami, kromě 1. a 5. pádu.

Příslovečné určení (adverbiale), Ad

- Závisí na slovese (přijít *domů*), přídavném jméně (zahráný *dobře*) nebo příslovci (velmi *hezky*). Bývá vyjádřen příslovcem (psát *dobře*), podstatným jménem (jel *do lesa*), infinitivem (šel *otevřít*).
- Druhy příslovečného určení: **místa, Adl** (kde? kam? – *šil doma*), **způsobu, Adm** (jak? – *šil rychle*), **prostředku** (jak? čím? – *šil jehlou*), **původce děje** (jak? – *zničen deštěm*), **příčiny, Adc** (proč? – *z radosti*), **podmínky** (za jaké podmínky? – *šil v nouzi*), **času, Adt** (kdy? odkdy? – *šil včera*), **míry**

(do jaké míry? – *šil hodně*), **původu** (z čeho? – *šil z látky*), **výsledku děje** (jak? – *dospěl v muže*), **účelu** (za jakým účelem? – *šil pro vlast*), **přípustky** (i přes co? – *šil přes zákaz*).

Doplňěk (atribut verbální), Atv

- Větný člen, který rozvíjí jméno v podmětu, předmětu přes přísudek (dvojitá závislost: na slovesu i jménu), vyjadřuje vlastnosti podstatných jmen za určitého děje (*Jana přišla **naštvaná**.* x *Jana byla **naštvaná**.* – jde o jmennou část přísudku).
- Je vyjádřen: přídavným jménem (*Voják se vrátil **zraněný**.*), podstatným jménem (*Jako **chlapec** jsem sportoval.*), zájmenem (*Pracoval **sám**.*), číslovkou (*Dan **doběhl první**.*), infinitivem (***Slyšel** jsem ho **naříkat**.*), přechodníkem (***Šla** volajíc.*).
- Adjektivum *rád*, zájmeno *sám* a *přechodníky* jsou ve větě vždy doplňkem.

Cvičení

1. Naznačte graficky stavbu vět, vyznačte skladební dvojice, pojmenujte větné členy, větné vztahy a formu jejich vyjádření.

Škola uspořádá na počátku letošních prázdnin závody chlapců a děvčat. Před dávnými časy pokrývaly celou krajinu rozsáhlé lesy. Včera mně sestra přinesla slíbený lístek do Národního divadla. Byl pozván do Ameriky jako náš špičkový odborník.

2. Neshodné přívlastky vyjádřete přívlastky shodnými.

Na věži radnice odbíjely hodiny dvanáct. Zámek v Náchodě je nejkrásnějším památníkem renesančního stavitelství ve východních Čechách. Na hřišti se rozléhal veselý smích dětí. Cesta lesem byla pro nás výhodnou zkratkou. Na silnici jsme zaslechli vzdálený smích dětí. Když jsem se blížil k stavení, ozval se zuřivý štěkot psa. Při archeologických vykopávkách bylo objeveno několik nádob z kovu.

Vzor: Na radniční věži odbíjely hodiny dvanáct.

3. Odlište předmět od přísloveného určení.

Rád psal červenou tužkou. Hrál si s tužkou. Uhodil Pepíka kamenem. Hodil míč přes síť. Spadané listí svítilo všemi barvami. Ve sklepě se svítilo petrolejkou.

4. Utvořte věty tak, aby slovo kamarád v nich mělo platnost a) podmětu, b) přísudku, c) předmětu, d) příslovečného určení, e) doplňku.

Seznam použité literatury

- Sochrová, M.: *Český jazyk v kostce pro SŠ*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2009. ISBN 978-80-253-0950-6.